

BM GENEL SEKRETERİ KOFI ANNAN'IN

"21. YÜZYILDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER"

RAPORU

3 NİSAN 2000

(ÖZET)

I. Yeni Yüzyıl, Yeni Tehditler

Yeni binyıl ve Eylül'de toplanacak olan Binyıl Zirvesi, tarihte benzeri görülmemiş ölçüde içiçe geçmiş olan tüm uluslara ortak kaderlerini bir kez daha ele alma olanağı sunacaktır. Uluslar, kendilerini bekleyen tehditlerin belirlenmesi ve gereğinin yapılması için yöneticilerine güvenmektedirler. Üye devletler yeni bir görev anlayışını paylaşırlarsa Birleşmiş Milletler bu tehditlerin altiltilmesine yardımcı olabilir. 1945'te, uluslararası ilişkilere yeni ilkeler getirmek amacıyla kurulmuş olan BM, kimi alanlarda ötekilerden daha başarılı olmuştur. Bugün önümüzde Birleşmiş Milletler'i yeni yüzyılda insanların yaşamında gerçek ve ölçülebilir değışiklikler yaratabilecek biçimde yeniden yapılandırma olanağı vardır.

II. Küreselleşme ve Yönetişim

Küreselleşmenin yararları açıktır: daha hızlı büyüme, daha yüksek yaşam standartları, yeni fırsatlar– Ne var ki, bu nimetler son derece dengesiz dağılmakta ve küresel piyasa hala ortak toplumsal hedeflere dayalı kurallardan yoksun işlemekte olduğu için sürecin öteki yüzü de kendini göstermeye başlamıştır.

1945'te BM kurucuları açık, işbirliğine dayalı ve uluslararası bir dünyaya yönelik bir sistem oluşturmuşlardır. Sistem çalışmış ve küreselleşmenin ortaya çıkmasına olanak vermiştir. Bunun sonucudur ki bugün küresel bir dünyada yaşıyoruz. Söz konusu değışime uyum sağlanması bugün tüm dünya liderlerinin ortak sorunudur.

Bu yeni dünyada bireyler ve gruplar giderek artan biçimde, devletleri dışlayarak, doğrudan iletişim kurmaktadır. Bunun belirli sakıncaları vardır. Suç, uyuşturucular, terörizm, kirlenme, hastalık, silah ve mülteciler: bunların tümü eskiye oranla çok daha büyük bir hızla ve çok daha geniş hacimlerde hareket etmektedirler. İnsanlar çok uzaklarında meydana gelen olaylardan ürküntü duymaktadırlar. Başka ülkelerdeki adaletsizlik ve şiddeti giderek daha yakından tanımakta ve devletlerin bu konuda bir şeyler yapmalarını beklemektedirler. Ama yeni teknolojiler aynı zamanda ortak bir anlayış ve ortak eylem için de yeni olanaklar sunmaktadır. Küreselleşmenin en iyi yanlarını alıp en kötülerinden uzak duracaksa, daha iyi yönetmeyi ve birlikte daha iyi yönetmeyi öğrenmemiz gerekecektir.

Bu, bir dünya hükümeti gerektiği ya da ulus-devletin sonunun geldiği anlamına gelmez.

Tersine, devletlerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için de ortak kurumlar bünyesinde,

ortak kural ve değerler çerçevesinde birlikte hareket ederek birbirlerinden güç alabilirler. Söz konusu kurumlar, iktidarın paylaşımı dahil, günün gerçeklerini yansıtmalıdır. Dahası, devletlerin, küresel ölçekli şirketler dahil, devlet-dışı aktörlerle işbirliği yapmalarına olanak verecek bir yapıda olmalıdırlar. Çoğu durumda, değişen dünya gündemine daha hızlı uyum sağlayabilecek olan yarı resmi politika ağlarıyla da desteklenmelidirler.

Günümüz dünyasında gelir dağılımında görülen büyük adaletsizlikler, en az bir milyar insanın içinde yaşadığı sefil koşullar, kimi bölgelerde süren kronik çatışmalar ve doğal çevrenin hızla bozulması: bir araya geldiklerinde bunlar, ortak bir anlayışla gerekli önlemlerin alınmaması durumunda, mevcut kalkınma modelinin sürdürülmesini olanaksız kılmaktadır. Kısa süre önce altı kıtada gerçekleştirilen bugüne kadarki en büyük kamuoyu yoklaması dünyanın her yanında insanların bu tür önlemlerin beklentisi içinde olduklarını kanıtlamıştır.

III. Muhtaçlığa Son

Geçen yüzyılın ikinci yarısında benzeri görülmemiş bir ekonomik ilerleme yaşanmıştır. Ancak, 1,2 milyar insan hala günde bir dolardan az bir gelire yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Aşırı yoksulluk, ülkeler arasında, hatta genelde ülkelerin kendi içlerindeki aşırı dengesizlikle birleştiğinde ortaya insanlık için bir utanç kaynağı çıkmaktadır. Beri yandan da, en yoksul ülkeler başta olmak üzere, dünya nüfusu hızla artmaya devam etmektedir. Aşırı yoksulluğu, dünyanın her yanında, 2015 yılına kadar yarıya indirmek için harekete geçmemiz gerekmektedir. Öncelikli alanlar şunlardır:

Sürdürülebilir büyümenin gerçekleştirilmesi. Bunun anlamı her şeyden önce gelişmekte olan tüm ülkelerde insanların küreselleşmeden yararlanabilmesidir.

Gençler için fırsat yaratılması. 2015 yılına kadar tüm çocuklar, eğitimin her aşamasında kız ve erkek öğrenciler için eşit olanaklardan yararlanarak, ilk öğrenimi tamamlamış olmalıdır.

Sağlığın geliştirilmesi ve HIV/AIDS'le mücadele edilmesi. Sağlık araştırmaları dünya nüfusunun %90'ını etkileyen sorunlara yönlendirilmelidir. 2010 yılına kadar gençlerde HIV enfeksiyonunun %25 azaltılmış olması gerekmektedir.

Gecekonduların iyileştirilmesi. 2020 yılına kadar 100 milyon gecekondu sakininin yaşamını iyileştirmeyi amaçlayan "Gecekondu Kentler" eylem planını desteklemeliyiz.

Afrika dahil. Rapor, uzmanları ve ilgili kuruluşları Afrika'daki düşük tarımsal verimlilik sorununa eğilmeye, Afrika hükümetlerini yoksullukla mücadeleye daha büyük öncelik vermeye ve gelişmiş dünyayı da onlara yardımcı olmaya çağırmaktadır.

Dijital köprüler kurulması. Yeni teknolojiler, gelişmekte olan ülkelere kalkınmanın ilk aşamalarını atlamak için daha önce benzeri görülmemiş bir olanak sunmaktadır. Söz

konusu ülkelerin halklarının yeni bilgi sistemlerinden azami düzeyde yararlanmaları için ne mümkünse yapılmalıdır.

Küresel dayanışmanın sergilenmesi. Zengin ülkeler pazarlarını yoksul ülke ürünlerine daha çok açmalı, yoksul ülkelerin dış borçlarına daha hızlı ve daha köklü çözümler getirmeli ve daha fazla ve daha somut amaçlara dönük kalkınma yardımı yapmalıdırlar. Dünyayı aşırı yoksulluk belasından kurtarmak hepimizin görevidir. Bunu gerçekleştirmekten hiç bir şey bizi alıkoymamalıdır.

IV. Korkuya Son

Devletler arasındaki savaşların sıklığı azalmıştır. Ne var ki son on yılda iç savaşlar 5 milyonu aşkın can almış, bunun bir kaç katı insanı yerinden-yurdundan etmiştir. Aynı zamanda kitle imha silahları insanlık için çok ciddi bir tehdit niteliğini sürdürmektedir. Güvenliği artık belirli bir bölgenin savunulmasından çok insanların korunması olarak anlamaktayız. Çatışma tehdidi her aşamada engellenmelidir:

Önleme. Çatışma, yoksul ülkelerde, özellikle kötü yönetilenlerde ve etnik ya da dini topluluklar arasında derin uçurumlar bulunanlarda daha sık yaşanmaktadır. Bunu önlemenin en iyi yolu, insan hakları, azınlık hakları ve tüm grupların dengeli bir biçimde temsil edildiği siyasal düzenlemelerle desteklenmiş sağlıklı ve dengeli ekonomik kalkınmadır. Ayrıca, yasadışı silah, para ve doğal kaynak trafiği gün ışığına çıkarılmalıdır.

Savunmasızların korunması. Uluslararası hukuk ve insan hakları hukukunun uygulanması için daha iyi yollar geliştirmeli, kitlesel ihlallerin cezasız kalmamasını sağlamalıyız.

Müdahale ikileminin çözülmesi. Ulusal egemenlik, kendi vatandaşlarının haklarını ve yaşamlarını bilinçli biçimde ihlal edenler için bir kalkan olarak kullanılmamalıdır. Kitlesel cinayetler karşısında Güvenlik Konseyi'nce onaylanacak silahlı müdahale seçeneğinden vazgeçilemez.

Bariş operasyonlarının güçlendirilmesi. Binyıl Genel Kurulu, bariş operasyonlarını her yönüyle incelemek üzere Genel Sekreter tarafından kurulmuş olan üst-düzey panelin tavsiyelerini ele almaya çağırılmaktadır.

Yaptırımların hedefe kilitlenmesi. Son sıralarda gerçekleştirilen çalışmalarda yaptırımları hedefe kilitleyerek daha amaca yönelik hale getirme yolları araştırılmıştır. Bundan sonra yaptırım belirlen ve uygularken Güvenlik Konseyi söz konusu araştırmayı gözönünde bulundurmalıdır.

Silah indiriminin izlenmesi. Genel Sekreter üye ülkeleri hafif silah transferlerini daha sıkı denetlemeye ve gerek mevcut nükleer silah stokunun, gerek bunların daha da çoğalmasının yaratacağı tehlikeleri azaltma iradelerini güçlendirmeye çağırılmaktadır.

V. Geleceğimizin güvence altına alınması

Gelecek kuşakların bu gezegen üzerindeki yaşamlarını sürdürme özgürlüklerini güvence altına almak gibi ivedi bir görevimiz var -ve ne yazık ki bunu yerine getiremiyoruz.

Sürdürülmesi mümkün olmayan uygulamalar için çocuklarımızın mirasını talan ediyoruz. Bu gidişin değiştirilmesi zengin, yoksul her ülkenin görevidir. 1992'deki Rio Konferansı gerekli temeli oluşturmuş, ozon tüketici maddelerle ilgili Montreal Protokolü bu yönde atılmış önemli bir adım olmuştur. Ama bunun dışında tepkilerimiz ya çok cılız, ya çok seyrek ya da çok geç olmuştur. Aşağıdaki konularla ilgili olarak 2002'den önce tartışmayı yeniden başlatmak ve kararlı davranmak durumundayız:

İklim değişimi ile baş etmek. Küresel ısınma tehdidinin azaltılması için karbon ve öteki "sera gazları"nın %60 oranında azaltılması gerekmektedir. Buna ulaşmanın yolu enerji verimliliğinin artırılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla ağırlık vermektir.

1997 Kyoto Protokolü'nün hayata geçirilmesi önemli bir ilk adım olacaktır.

Su krizini aşmak. Rapor, sağlıklı ve ucuz suya ulaşamayan nüfus oranını 2015 yılına kadar yarıya indirmeyi öngören Dünya Su Forumu Bakanlar Konferansı hedefinin benimsenmesi çağrısında bulunmaktadır. Rapor ayrıca, birim su başına tarımsal üretimi artıracak ve su yatakları ve su baskını alanlarının yönetimini iyileştirecek bir "Mavi Devrim" öngörmektedir. Toprağın korunması. Giderek artan bir dünya nüfusunu, giderek küçülen bir tarımsal arazi ile beslemenin en iyi yolu biyoteknolojiden geçiyor olabilir ama bunun güvenilirliği ve çevresel etkileri tartışma konusudur. Yoksullarla açların devre dışı kalmaması için bu ve benzeri sorunlara çözüm aramak üzere Genel Sekreter bir küresel politika kurulu toplayacaktır. Ormanlar, balık üreme alanları ve biyolojik çeşitliliğin muhafazası. Tüm bu alanlarda tasarruf hayati önem taşımaktadır. Buna destek sağlamak için hükümetler ve özel sektör elele vermelidir.

Yeni bir sorumluluk ahlakı geliştirilmesi. Genel Sekreter dört öncelik önermektedir:

1. Halkın eğitilmesi.
2. Çevreyi ekonomik politika ile bütünleştirecek "yeşil muhasebe".
3. Gerekli yönetmelik ve teşvik önlemleri.
4. Daha doğru bilimsel veriler.
5. Hükümetlerle birlikte halklar da yeni bir tasarruf ve sorumluluk kültürüne kendilerini adanmalıdırlar.

VI. Birleşmiş Milletler'in yenilenmesi

Tüm bu tehditlerle başedilmesi güçlü bir BM'in yokluğunda daha da zor olacaktır. BM'in güçlendirilmesi ise hükümetlere ve özellikle onların ortak çözümler arama sürecinde başka unsurlarla - özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve çoktarafli kuruluşlar - birlikte çalışma iradesine bağlıdır. BM, ilgili tarafları harekete geçirmek için bir katalizör görevi görmelidir. BM ayrıca başta bilgi teknolojisi olmak üzere yeni teknolojilerden en geniş biçimde yararlanmalıdır. Genel Sekreter aşağıdaki alanlarda yoğunlaşılmasını tavsiye etmektedir: Güçlü yanlarımızın belirlenmesi. BM'in nüfuzu gücünden değil, temsil ettiği değerlerden, küresel normların oluşturulması ve sürdürülmesinde oynadığı rolden, küresel ilgiyi sorunlara çekme ve küresel eylemi harekete geçirme yeteneğinden ve insanların hayatlarını iyileştirme çabalarının yarattığı güven duygusundan kaynaklanmaktadır. Özellikle hukukun üstünlüğünün önemini her zaman vurgulayarak bu güçlü yanlarımızı daha da pekiştirmeliyiz. Ama aynı zamanda da, hem etkin bir işleyiş göstermesi, hem de tartışılmaz bir meşruiyete sahip olması için öncelikle Güvenlik Konseyi reformunu gerçekleştirerek BM kendini uyarlamalıdır. Öte yandan da BM sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve vakıflarla ilişkilerini güçlendirmelidir.

Değişim için danışma ağı oluşturulması. Uluslararası kuruluşlar, sivil toplum ve özel sektör örgütleri ile hükümetleri bir araya getirerek, ortak hedefler doğrultusunda resmi kurumları gayriresmi politika ağı ile desteklemeliyiz.

Dijital bağlantılar kurulması. BM'in verimliliğinin artırılması ve dünya ile etkileşiminin güçlendirilmesi için yeni bilgi teknolojilerinden yararlanmalıyız. Ancak bunu gerçekleştirebilmek için önce değişime kapalı bir kültürü altetmemiz gerekmektedir. Genel Sekreter bu konuda yardımcı olması için bilgi teknolojisi sanayiinden destek isteyecektir. Sessiz devrimin güçlendirilmesi. 21 . Yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verebilmek için gerçek anlamda bir yapısal reform; üye ülkeler arasında öncelikler konusunda daha net bir görüş birliği; ve günlük işleyişin daha az müdahaleci bir biçimde denetimi gerekmektedir. Genel Kurul'un da, örneğin, örgüte verilecek yeni görevlerde gerekli esnekliğe yer vermesi ve sonuca yönelik bütçe uygulamaları gibi alanlarda kararlar alması gereklidir.

VII. Zirvenin ilgisine

Genel Sekreter, BM Antlaşması'nın özünü yansıtan ve yeni yüzyılda özel anlam kazanan altı ortak değere işaret etmektedir: Özgürlük; Eşitlik ve Dayanışma; Hoşgörü; Şiddet Kullanımından Kaçınma; Doğaya Saygı; ve Ortak Sorumluluk. Genel Sekreter, bu değerler çerçevesinde hareket etme iradesinin bir ifadesi olarak Binyıl Zirvesi'nin rapordan esinlenen bir dizi karar almasını dilemektedir.